

Sprawa C-338/19

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Data wpływu:

25 kwietnia 2019 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Tribunale Amministrativo Regionale per la Sardegna (Włochy)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

9 stycznia 2019 r.

Strona skarżąca:

Telecom Italia SpA

Strona przeciwna:

Regione Sardegna

[...]

Tribunale Amministrativo Regionale per la Sardegna (regionalny sąd administracyjny dla Sardynii)

(izba pierwsza)

wydaje następujące

POSTANOWIENIE

w przedmiocie skargi [...] wniesionej przez

Telecom Italia S.p.A [...];

przeciwko

Regione Sardegna (Regionowi Sardynii) [...];

o stwierdzenie nieważności:

- noty nr 2586 z dnia 5 kwietnia 2013 r. podpisanej przez Direttore del Servizio Reti ed Infrastrutture (dyrektora ds. usług w zakresie sieci i infrastruktury), mocą której Regione Sardegna oddalił wniosek złożony przez Telecom Italia w przedmiocie stwierdzenia nieważności, w trybie samokontroli, decyzji dyrektora nr 1470 z dnia 19 grudnia 2012 r., na mocy której stronie skarżącej nakazano zwrot całości finansowania wypłaconego [jej] w ramach projektu [OR.2] mającego na celu rozszerzenie zakresu usług szerokopasmowych na niekorzystnie położonych obszarach Sardynii [sistema pubblico di connettività (SICS) (publicznego systemu łączności)], z zastosowaniem, jednakże, niezgodnie z prawem, stopy procentowej przewidzianej w art. 9 i nast. rozporządzenia WE nr 794/2004 w brzmieniu nadanym rozporządzeniem WE nr 271/2008, w przypadku pomocy państwa przyznanej niezgodnie z prawem lub świadczonej niezgodnie z przeznaczeniem;

- wyżej wspomnianej decyzji dyrektora nr 1470 z dnia 19 grudnia 2012 r., mocą której nakazano zwrot wyżej wymienionego współfinansowania, prowadząc de facto, w trybie samokontroli, do unieważnienia decyzji o przyznaniu tego współfinansowania z powodu niespełnienia przesłanek legalności pomocy, w części, w której przewidywała zastosowanie stóp procentowych, o których mowa w rozporządzeniu WE nr 794/2004, zamiast ustawowych stóp procentowych;

- o ile jest to konieczne, noty [oznaczonej jako] prot. 80 z dnia 4 stycznia 2013 r. podpisanej przez Direttore del Servizio Reti ed Infrastrutture uzasadniającej zastosowanie wyżej wskazanej stopy procentowej;

- wszystkich aktów, które poprzedzają powyższe akty, są z nimi związane i wynikają z nich, w tym, w razie konieczności i w granicach jej własnych interesów, dokumentów przetargu, w wyniku którego przyznano zamówienie Telecom Italia;

a także, tytułem żądania ewentualnego:

przedłożenie Trybunałowi Sprawiedliwości, zgodnie z art. 267 TFUE, pytania dotyczącego ważności art. 14 i 16 rozporządzenia WE nr 659/1999, a także art. 9 i nast. rozporządzenia nr 794/2004, w brzmieniu nadanym rozporządzeniem nr 271/2008, w związku z art. 108 ust. 2 TFUE (poprzednio art. 88 Traktatu WE), w kwestii tego, czy rzeczony przepis rozporządzeń należy interpretować w taki sposób, że pozwalają one państwom członkowskim na niezależne stwierdzenie, że pomoc państwa jest niezgodna z prawem lub została świadczona niezgodnie z przeznaczeniem, nakazując beneficjentom jej zwrot, w przypadku braku decyzji Komisji Europejskiej o odzyskaniu pomocy?

[...] [OR.3] [...] [odwołania do innych aktów]

1. - W wyniku procedury negocjacyjnej ogłoszonej przez Regione Sardegna, Telecom Italia S.p.A., w oparciu o ostateczny projekt przedstawiony Komisji Europejskiej na mocy art. 87 i 88 Traktatu WE (obecnie art. 107 i 108 TFUE), uzyskała finansowanie, którego celem było rozszerzenie zakresu usług szerokopasmowych

na niekorzystnie położonych obszarach Sardynii (SICS)[.] Decyzją nr 222/2006 z dnia 22 listopada 2006 r. Komisja Europejska uznała pomoc za „zgodną z art. 87 ust. 3 lit. c) Traktatu WE”.

2. - Regione Sardegna przyznał następnie zamówienie spółce Telecom Italia S.p.A., obejmujące kwotę współfinansowania w wysokości 6 100 000 EUR. 14 marca 2007 r. podpisana została umowa współfinansowania, w której przewidziano, między innymi, metody monitorowania rentowności projektu (art. 8); ustalając także, w ust. 9 i 10, że „jeśli na końcu okresu monitorowania Komisja uzna, że nieprawidłowość w funkcjonowaniu rynku jest mniejsza niż oczekiwana, powiadomi ona o tym Spółkę, aby umożliwić jej przedstawienie ewentualnych kontrargumentów. Brak zakwestionowania wniosków [...] oznacza ich akceptację. W takim przypadku Spółka będzie zobowiązana do proporcjonalnego zwrotu wypłaconego współfinansowania, a także odsetek ustawowych obliczonych począwszy od dnia wypłaty”.
3. - W wyniku monitorowania, decyzją dyrektora nr 1470 z dnia 19 grudnia 2012 r., Regione Sardegna – po stwierdzeniu osiągnięcia „przy braku wkładu, wewnętrznej stopy rentowności projektu równej 12,772%, a zatem wyższej niż maksymalny próg wynoszący 10% przewidziany w propozycji dotyczącej projektu jako wskaźnik nieprawidłowości w funkcjonowaniu rynku” – zarządził zwrot całości finansowania wypłaconego do tego momentu, w wysokości 5 490 000 EUR, stosując do tej kwoty stopę procentową przewidzianą w przypadku zwrotu pomocy państwa niezgodnej ze wspólnym rynkiem i niezgodnej z prawem, zgodnie z art. 9 i nast. rozporządzenia Komisji (WE) nr 794/2004 z dnia 21 kwietnia 2004 r. (w sprawie [OR.4] „wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r., dotyczącego – po zmianie tytułu – »szczegółow[y]ch zasad stosowania art. 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej«”), w brzmieniu nadanym przez rozporządzenie Komisji (WE) nr 271/2008 z dnia 30 stycznia 2008 r.
4. - W badanej skardze spółka Telecom Italia S.p.A. wniosła o stwierdzenie nieważności rozstrzygnięcia, o którym mowa w wyżej wymienionej decyzji regionalnej, a także innych aktów, wymienionych szczegółowo we wstępie, uznając, że zastosowanie stopy procentowej przewidzianej dla przypadków odzyskania pomocy państwa niezgodnej z prawem lub świadczonej niezgodnie z przeznaczeniem było niezgodne z prawem.
- 4.1. W szczególności, spółka podnosi w skardze następujące zarzuty:

- naruszenie art. 4 i 7 rozporządzenia (WE) nr 659/1999, albowiem decyzja Komisji Europejskiej nr 222/2006 z dnia 22 listopada 2006 r., którą uznano zgłoszoną pomoc państwa za zgodną z Traktatem, nie może być uważana za „decyzję warunkową” w rozumieniu art. 7 ust. 4 przytoczonego rozporządzenia wspólnotowego [zgodnie z którym „Komisja może do decyzji pozytywnej załączyć warunki, na jakich dana pomoc może zostać uznana za zgodną ze wspólnym rynkiem, i może ustanowić obowiązki, umożliwiające monitorowanie zgodności z

decyzją («zwaną dalej decyzją warunkową»), gdyż nie została wszczęta formalna procedura (której decyzja warunkowa może być jednym z wyników);

- naruszenie art. 108 ust. 2 pkt 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, który powierza wyłącznie Komisji Europejskiej zadanie zniesienia lub zmiany pomocy państwa świadczonej w sposób niezgodny z przeznaczeniem; i art. 16 rozporządzenia (WE) nr 659/1999, który stanowi (w temacie „Pomoc[y] świadczon[ej] niezgodnie z przeznaczeniem”) że: „Z zastrzeżeniem art. 23 Komisja może w przypadkach pomocy świadczonej niezgodnie z przeznaczeniem wszcząć formalną procedurę dochodzenia zgodnie z art. 4 ust. 4. Artykuły 6, 7, 9 i 10, 11 ust. 1, art. 12, 13, 14 i 15 stosuje się *mutatis mutandis*”); w związku z tym Komisja, jeśli nie **[OR.5]** zamierza skierować sprawy bezpośrednio do Trybunału Sprawiedliwości, zgodnie z art. 23 wyżej wymienionego rozporządzenia, zobowiązana jest do wszczęcia formalnej procedury w celu stwierdzenia niewłaściwego wykonania jej decyzji, po zakończeniu którego, zgodnie z art. 14 tegoż rozporządzenia, [zobowiązana jest] wydać decyzję o odzyskaniu, na mocy której Komisja ocenia ewentualne naruszenie uprzednio nałożonych warunków (w przypadku decyzji warunkowych);

- nieważność art. 14 i 16 rozporządzenia (WE) nr 659/1999, jak również art. 9 i nast. rozporządzenia (WE) nr 794/2004, w brzmieniu nadanym rozporządzeniem (WE) nr 271/2008, ze względu na naruszenie art. 108 ust. 2 [zdanie pierwsze] TFUE, jeżeli są interpretowane w taki sposób, że pozwalają państwom członkowskim na niezależne stwierdzenie, że uprzednio dopuszczona przez Komisję pomoc była ewentualnie świadczona niezgodnie z przeznaczeniem i na zastosowanie wynikających z tego odsetek, nawet w przypadku braku wcześniejszej decyzji Komisji Europejskiej (o odzyskaniu).

5. - Regione Sardegna wdał się w spór, podnosząc w pierwszej kolejności, iż skarga została wniesiona po terminie [odnośne uzasadnienie] [...] Co do meritum, wnosi o oddalenie skargi jako bezpodstawnej.
6. - [...] [Rozprawa]
7. - [...]

[...] **[OR.6]** [...] [Zarzut, iż skarga została wniesiona z przekroczeniem terminu został oddalony]
8. - W odniesieniu do meritum sporu skład sędziowski jest zdania, iż konieczne jest przedłożenie Trybunałowi Sprawiedliwości Unii Europejskiej, w drodze odesłania prejudycjalnego, zgodnie z art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, pytania w zakresie interpretacji wyżej wymienionych przepisów rozporządzenia (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. oraz rozporządzenia (WE) nr 794/2004 z dnia 21 kwietnia 2004 r., zmienionego rozporządzeniem (WE) nr 271/2008 z 30 stycznia 2008 r., w odniesieniu do kwestii, które zostaną przedstawione poniżej.

9. - Na wstępie należy zauważyć, że z uwagi na ścisłe powiązanie wszystkie zarzuty podniesione przez stronę skarżącą Telecom Italia S.p.A są istotne w tym sensie, iż ewentualne uwzględnienie nawet tylko jednego z podniesionych zarzutów pozwoliłoby na rozstrzygnięcie sporu, a tym samym na stwierdzenie nieważności zaskarżonych środków.
10. - Istotne przepisy prawa Unii Europejskiej.

Dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy znaczenie mając następujące przepisy prawa Unii Europejskiej.

W pierwszej kolejności, art. 108 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (poprzednio art. 88 ust. 2 Traktatu WE), który przewiduje, że „Jeśli Komisja stwierdzi, po wezwaniu zainteresowanych stron do przedstawienia uwag, że pomoc przyznana przez Państwo lub przy użyciu zasobów państwowych nie jest zgodna z rynkiem wewnętrznym w rozumieniu artykułu 107, lub że pomoc ta jest nadużywana, decyduje o zniesieniu lub zmianie tej pomocy przez dane Państwo w terminie, który ona określa”.

Istotne są także określone przepisy rozporządzenia nr 659/1999/WE z dnia 22 marca 1999 r. („rozporządzenia Rady ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. 108 traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej”):

- artykuł 1 ust. 1 lit. g), który definiuje „pomoc świadczoną niezgodnie z przeznaczeniem” jako „pomoc, wykorzystaną przez beneficjenta z naruszeniem decyzji podjętej na [OR.7] podstawie art. 4 ust. 3 lub art. 7 ust. 3 lub 4 niniejszego rozporządzenia”;

- artykuł 7 ust. 4, zgodnie z którym „Komisja może do decyzji pozytywnej załączyć warunki, na jakich dana pomoc może zostać uznana za zgodną ze wspólnym rynkiem, i może ustanowić obowiązki, umożliwiające monitorowanie zgodności z decyzją (zwaną dalej »decyzją warunkową«)”.

- artykuł 16, który stanowi, że „Z zastrzeżeniem art. 23 Komisja może w przypadkach pomocy świadczonej niezgodnie z przeznaczeniem wszcząć formalną procedurę dochodzenia zgodnie z art. 4 ust. 4. Artykuły 6, 7, 9 i 10, 11 ust. 1, art. 12, 13, 14 i 15 stosuje się mutatis mutandis”.

Wreszcie, art. 9 ust. 1 i 2 rozporządzenia Komisji (WE) nr 794/2004 z dnia 21 kwietnia 2004 r. (w sprawie wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r.) w brzmieniu nadanym rozporządzeniem Komisji (WE) nr 271/2008 z dnia 30 stycznia 2008 r., który przewiduje, że:

„1. Jeśli nie przewidziano inaczej w odrębnej decyzji, stopą procentową stosowaną do celów zwrotu pomocy państwa przyznanej z naruszeniem art. 88 ust. 3 Traktatu [obecnie: art. 108 ust. 3] jest roczna stopa procentowa ustalana przez Komisję przed rozpoczęciem każdego roku kalendarzowego.

2. Stopa procentowa jest obliczana przez dodanie 100 punktów bazowych do rocznej stopy procentowej na rynku pieniężnym. Jeżeli stopy te nie są dostępne, stosuje się trzymiesięczną stopę procentową na rynku pieniężnym, a w przypadku jej braku stosuje się stopy rentowności obligacji państwowych”.

11. - Przepisy prawa krajowego.

W prawie krajowym, istotne dla sprawy przepisy prawa wprowadza art. 1282 ust. 1 kodeksu cywilnego (zgodnie z którym „Wymagalne wierzytelności pieniężne powodują naliczenie odsetek z mocy prawa, chyba że ustawa lub tytuł stanowią inaczej”) i art.1284 kodeksu cywilnego (zgodnie z którym „Stopa [OR.8] odsetek ustawowych wynosi 0,8% rocznie. Z inicjatywy ministra skarbu, w drodze dekretu ogłaszanego w Gazzetta ufficiale della Repubblica italia na przed dniem 15 grudnia roku poprzedzającego stosowanie danej stopy procentowej, istnieje możliwość corocznej zmiany wysokości odsetek ustawowych, biorąc pod uwagę średnią roczną stopę dochodu brutto z obligacji skarbowych, których termin wykupu jest nie dłuższy niż 12 miesięcy, oraz wskaźnik inflacji odnotowanej w danym roku. Jeśli nowa wysokość stopy procentowej nie zostanie ustalona przed dniem 15 grudnia, pozostaje ona niezmienna w kolejnym roku”).

12. - Wnioski.

Wątpliwość uzasadniając wystąpienie z pytaniami prejudycjalnymi dotyczy przede wszystkim interpretacji art. 16 rozporządzenia nr 659/1999.

W rzeczywistości, zgodnie z decyzją Komisji Europejskiej nr 222/2006 z dnia 22 listopada 2006 r., odnośna pomoc została uznana za zgodną z Traktatem, pod warunkiem, że po wdrożeniu, dotowany projekt nie przyniósłby zysku wyższego niż początkowo przewidywany. W takim przypadku „Telecom Italia będzie musiała zwrócić proporcjonalną część subwencji” [pkt 5.2.3. lit. g) decyzji].

Co więcej, art. 16 wyżej wymienionego rozporządzenia przewidując, że Komisja, w przypadkach pomocy świadczonej niezgodnie z przeznaczeniem, w sytuacji istnienia decyzji warunkowej, może (alternatywnie) skierować sprawę do Trybunału Sprawiedliwości lub wszcząć formalną procedurę (która może się zakończyć, ewentualnie, decyzją o odzyskaniu), wydaje się wykluczać taką możliwość, aby dane państwo członkowskie mogło samodzielnie ustalić, iż pomoc państwa była świadczona niezgodnie z przeznaczeniem. Jest to interpretacja, która wydaje się znajdować potwierdzenie w art. 108 ust. 2 TFUE, który zastrzega na rzecz Komisji zadanie zniesienia lub zmiany pomocy niezgodnej [z rynkiem wewnętrznym] lub przyznanej niezgodnie z prawem.

W każdym razie, rozporządzenie (WE) nr 794/2004 w przytoczonym powyżej art. 9 ust. 1 i 2 przewiduje „stopę procentową stosowaną do celów zwrotu pomocy państwa przyznanej z naruszeniem art. 108 ust. 3” TFUE, ale nie wydaje się obejmować przypadku, w którym odzyskanie następuje w sytuacji gdy [OR.9] w ramach wdrażania pomocy państwa zatwierdzonej decyzją warunkową spełniony zostaje [przewidziany w niej] warunek. W tym przypadku, również biorąc pod

uwagę obiektywną różnorodność dwóch sytuacji podlegających odzyskaniu, do kwoty podlegającej zwrotowi można by stosować, jak twierdzi skarżąca, ustawową stopę procentową obliczoną zgodnie z zasadami państwa członkowskiego.

13. - Sformułowanie pytań prejudycjalnych:

Mając powyższe na względzie, T.A.R. per la Sardegna przedkłada następujące pytania:

„Czy art. 16 rozporządzenia (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. („rozporządzenia Rady ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej”), mający zastosowanie, *ratione temporis*, który stanowi, że *„Z zastrzeżeniem art. 23 Komisja może w przypadkach pomocy świadczonej niezgodnie z przeznaczeniem wszcząć formalną procedurę dochodzenia zgodnie z art. 4 ust. 4. Artykuły 6, 7, 9 i 10, 11 ust. 1, art. 12, 13, 14 i 15 stosuje się mutatis mutandis”*, należy interpretować w taki sposób, że wstępna decyzja o odzyskaniu musi zostać wydana przez Komisję Europejską nawet w przypadku pomocy świadczone niezgodnie z przeznaczeniem (bez uszczerbku dla uprawnienia tej samej Komisji do bezpośredniego skierowania sprawy do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, zgodnie z art. 23 rozporządzenia nr 659/1999 / WE)?;

- w przypadku odpowiedzi przeczącej na poprzednie pytanie, czy art. 16 rozporządzenia nr 659/1999/WE z dnia 22 marca 1999 r., należy uznać za nieważny z powodu naruszenia art. 108 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (poprzednio art. 88 ust. 2 Traktatu WE)?;

- czy art. 9 ust. 1 i 2 rozporządzenia Komisji (WE) nr 794/2004 z dnia 21 kwietnia 2004 r. [w sprawie wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r.], w brzmieniu nadanym rozporządzeniem Komisji (WE) nr 271/2008 z dnia 30 stycznia 2008 r. należy interpretować w taki sposób, że przewidziana tam stopa procentowa w przypadku zwrotu pomocy niezgodnej [ze wspólnym rynkiem] i niezgodnej z prawem ma również zastosowanie w przypadku [OR.10] odzyskania pomocy państwa zatwierdzonej decyzją warunkową i świadczonej niezgodnie z przeznaczeniem z uwagi na spełnienie się przewidywanego w tej decyzji warunku?”

Z POWYŻSZYCH WZGLĘDÓW

Tribunale Amministrativo Regionale per la Sardegna (pierwsza izba) postanawia:

1) Trybunałowi Sprawiedliwości Unii Europejskiej, zgodnie z art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, przedłożone zostają pytania prejudycjalne przedstawione w uzasadnieniu;

2) niniejsze postępowanie zostaje zawiedzone do czasu rozstrzygnięcia pytania prejudycjalnego;

[...] [czynności procesowe]

[...] Cagliari [...] 9 stycznia 2019 r. [...]

[OR.11]

[...]

DOKUMENT ROBOCZY